

МЕДІАОСВІТА: СЕМАНТИЧНА СПЕЦИФІКА ТЕРМІНА В ЦІННІСНІЙ СИСТЕМІ КООРДИНАТ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

І. М. Серебрянська, канд. філол. наук, доцент,
<https://orcid.org/0000-0002-1720-4873>
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна,
E-mail: serebryanska@ukr.net

Стаття присвячена аналізу семантичної структури поняття «медіаосвіта» на сучасному етапі розвитку освітньої галузі. Систематизовано найбільш поширені його дефініції, визначено розбіжності в розумінні медіаосвіти зарубіжними й вітчизняними педагогами, розмежовано поняття «медіаосвіта» і «медіаграмотність», визначено притаманні українській мові похідні неологізми. Приділено увагу спорідненим поняттям «медіапедагогіка», «медіадидактика», «медіакомпетентність», «медіавиховання»; смисловим зв'язкам поняття «медіаосвіта» з різними сферами суспільного життя, такими як освіта, медіасфера, техніка, право тощо; формулюванню ціннісних орієнтирів медіаосвіти в сучасному суспільстві.

На основі компонентного аналізу слова медіаосвіта автор доходить висновку про необхідність уточнення значення терміна та його фіксації в лексикографічній практиці, створює цілісне уявлення про його денотат в мовній картині світу та загальне сприйняття медіаосвіти як інституту суспільного виховання.

Ключові слова: медіаосвіта, термін, семантичне значення, цінність.

[https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10\(3\)-11](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10(3)-11)

У нашому сьогоденні надзвичайно важливу роль відіграють різноманітні форми медіа, як традиційні, так і новітні, що забезпечують суспільство великим обсягом інформації. Часом навіть досвідчений реципієнт губиться в інформаційному просторі, у зв'язку з чим виникає потреба формування медіакультури. Таку функцію має виконувати нова галузь – медіаосвіта. «Необхідність даного процесу обумовлена тим, що мас-медіа в умовах глобалізації та інформаційного суспільства часто вирішально впливають на те, яким люди сприймають навколишній світ. Медіаосвіта покликана надати особистості можливість самозахисту шляхом навчання критичного сприйняття медійних повідомлень» [1].

Проблема розуміння поняття «медіаосвіта» та його місця в сучасній науковій парадигмі активно досліджується вітчизняними й зарубіжними науковцями (С. Т. Бойко, І. Ю. Гуріненко, Т. О. Кравченко, Б. В. Потятинник, Л. В. Рень, В. В. Різун, А. В. Федоров, І. М. Чемерис та ін.), проте їхні погляди суттєво різняться, чим і визначається **актуальність** нашого дослідження. У цій статті здійснюється спроба розглянути зазначене поняття крізь призму мови, воно вперше в українському мовознавстві стає об'єктом лінгвістичного аналізу (такий підхід вже застосовувався автором стосовно інших актуальних освітніх понять: [2; 3; 4]).

Метою наукової розвідки є систематизувати найбільш поширені дефініції поняття «медіаосвіта», визначити його смислові складники, дати оцінку ролі медіаосвіти в сучасному суспільстві.

Слово *медіаосвіта* походить від лат. *media* – «засоби» та відповідає англійському *media education*. В українській мові функціонує кілька назв суміжних до медіаосвіти понять: *медіадидактика* (теорія медійного навчання, включаючи цілі, зміст, організаційні форми, способи й засоби, що допомагають розвитку медіаграмотності та медіакомпетентності), *медіакомпетентність* (сукупність мотивів особистості, її знань, умінь, здатностей, що сприяють вибору, використанню, критичному аналізу, оцінці, створенню й передачі медіатекстів у різних видах, формах і жанрах, аналізу

© І. М. Серебрянська, 2018

складних процесів функціонування медіа в соціумі), *медіапедагогіка* (спеціальна галузь педагогіки, тобто наука про медіаосвіту й медіаграмотність) [5, с. 18], *медіавиховання* (розділ медіапедагогіки, покликаний формувати світогляд, інтереси, потреби, ідеали, мотиви, ціннісні орієнтації, свідомість, переконання, судження, а також конкретні риси характеру, якості особистості, моделі поведінки та розвивати культуру людини засобами масової комунікації) [5, с. 19]. Часто відбувається змішування й підміна понять «медіаосвіта» й «медіаграмотність» (остання «полягає в сукупності мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві» [6, с. 348]), «медіаосвіта» й «журналістська освіта», які чітко розмежовує в своєму дослідженні І. М. Чемерис: журналістська освіта – це «професійна освіта журналістів, підготовка кваліфікованих кадрів для медіаіндустрії»; медіаосвіта «як процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації покликана формувати культуру комунікації, уміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати медіатексти з метою розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних та творчих здібностей. Медіаосвіта є необхідною передумовою встановлення раціональних комунікаційних взаємозв'язків між суб'єктами комунікації та розвитку особистості загалом: активного споживача інформації – з одного боку та журналіста – з іншого, оскільки саме він є відповідальним творцем сучасного медіапростору» [7]. Медіаосвіта – це «своєрідна інструкція, як користуватися медіа» [8], її «слід відрізнити від використання медіа як допоміжних засобів у викладанні інших галузей знань, таких як, наприклад, математика, фізика чи географія» [9, с. 8]. Медіаосвіта «має на меті виховання медіаграмотності» [10].

У процесі засвоєння терміна *медіаосвіта* в українській мові з'являються нові похідні слова, наприклад, на позначення учасників відповідно спрямованого освітнього процесу – *медіапедагоги* та *медіаосвічені учні*, які співвідносяться як поняття «*вихователі*» і «*вихованці*». У науковій літературі знаходимо цілий комплекс характеристик поняття «медіаосвічені учні»: це учні, які «мусять уміти визначати категорії медіа (види, жанри тощо); критично аналізувати та порівнювати медіатексти; класифікувати жанри та функції медіа, категорії медіатекстів; оцінювати різні види й жанри медіа та їх вплив на мову, технології, аудиторію засобів масової комунікації; кваліфіковано використовувати інформацію (пошук інформації, розуміння, що медіа – це засіб для відображення реальності й уяви тощо)» [11]. Цілком логічно, що розуміння зазначених лексичних новоутворень залежить від потрактування сутності самого поняття «медіаосвіта». А оскільки останнє не має уніфікованого підходу, то виникають труднощі з тлумаченням цілої низки споріднених із ним понять.

Прийнято вважати, що термін *медіаосвіта* вперше було вжито в 1973 р. на спільному засіданні сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно й телебачення, хоча є думки, що першу навчальну програму з медіаосвіти було розроблено ще в 1959 р. канадським ученим М. Маклюеном. Активне ж застосування медіаосвіти в навчально-виховному процесі розпочалося в 1960-х роках у Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Франції. «При цьому завдання медіаосвіти було сформулювати інформаційну культуру та підготувати до життя в інформаційному суспільстві» [12, с. 182]. В Україні в 2010 р. було затверджено «Концепцію впровадження медіаосвіти», згідно з якою під медіаосвітою розуміють «частину освітнього процесу, спрямовану на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою мас-медіа, як традиційними (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітніми (комп'ютерне опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа, з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій» [13].

Науковці справедливо зазначають, що «розуміння медіаосвіти зарубіжними й вітчизняними педагогами суттєво відрізняється. Якщо на Заході наголос робиться на формуванні автономної від медіа особистості, то в Україні – на опануванні медіаобладнанням та використанні можливостей медіа в навчальному процесі» [5, с. 18].

На підставі аналізу дібраних з різних словникових, енциклопедичних та наукових джерел дефініцій ми визначили основні семантичні значення слова *медіаосвіта*, які разом створюють цілісне уявлення про його денотат. Отже, медіаосвіта – це передусім:

1) **«освіта, просвітництво, педагогіка»**. Зазначені семи є найбільш поширеними у структурі терміна, їх виокремлюємо на підставі цілої низки дефініцій, що пов'язують медіаосвіту з медійною сферою, масовою комунікацією, освітнім процесом, педагогікою тощо, а саме: медіаосвіта – освіта в медійній сфері [6, с. 16]; освіта в галузі масової комунікації, розуміння «таємниць та закономірностей цього надзвичайно важливого феномена» [14, с. 4]; новий етап у розвитку освіти [15]; частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою мас-медіа, з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [13]; напрям у педагогіці, що вивчає закономірності масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно, відео тощо) [16, с. 555; 17, с. 241]; напрям педагогіки, представники якого виступають за вивчення школярами закономірностей масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно) [17; 18]; напрям сучасної педагогіки, що передбачає вивчення школярами закономірностей масової комунікації, підготовку їх до життя в сучасному інформаційному світі, опанування вмінь сприймати та осмислювати різну інформацію, особливо за допомогою технічних засобів [19]; медіаосвіта – «чинник підвищення якості освіти та засіб протистояння гуманітарної агресії» [20]; «розгорнута, довгострокова суспільно-просвітницька діяльність», «неперервний розвиток у суспільстві культури адекватного раціонально-критичного сприйняття змісту медійних текстів та самостійної оцінки діяльності мас-медіа – інформаційної культури, заснованої на демократичних та гуманістичних ідеалах та цінностях, на повазі до принципу культурного розмаїття» [21; 33, с. 9];

2) **«процес навчання (вивчення)»**: медіаосвіта – «навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа, розглядуваних як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці» (за документами ЮНЕСКО) [22, с. 481]; «навчання на матеріалі та за допомогою ЗМІ, кінцева мета якого – медіаграмотність, здатність до критичного сприйняття медіаповідомлень» [23]; «вивчення медіа, яке відрізняється від навчання за допомогою медіа» [24, с. 9494]; «організація вивчення в системі навчальних закладів (школи та ін.) основних закономірностей масової комунікації (преси, телебачення, кіно, відео тощо), які мають на меті готувати нове покоління до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації та її розуміння» [25]; «обов'язкова частина навчальної програми на кожному ступені шкільного навчання» [6, с. 7]; «надбання учнями знань у галузі інформології (науки про процеси і закони створення, передачі й обробки інформації) і засобів масової інформації, яким не надається професійна спрямованість» [22, с. 481]; «отримання учнями знань про медіа» [22, с. 481];

3) **«засоби та методи навчання»**: медіаосвіта – «набір засобів та методів навчання молоді самостійному сприйняттю продуктів медійного виробництва» [21, с. 187–188];

4) **«дослідницький процес»**: медіаосвіта – «науково-освітня сфера діяльності, що ставить за мету допомогти індивідові сформувати психологічний захист від маніпуляції чи експлуатації з боку мас-медіа, а також розвинути/прищепити інформаційну культуру. Медіаосвіта спрямована на масове оволодіння елементарними журналістськими навичками та новітніми технологіями, а також на захист індивідів від надміру агресивного інформаційного довкілля» [26, с.7–10]; «Медіаосвіта є насамперед дослідницьким процесом, який базується на ключових концепціях, що здебільшого є аналітичними інструментами, а не альтернативним змістом» [27];

5) **«розвиток особистості»**. Об'єктом розвитку одні науковці вважають особистість вихованця, дитини, інші – особистість вихователя (медіапедагога): медіаосвіта – це «процес розвитку й саморозвитку особистості сучасного школяра», який «відкриває великі можливості для розвитку дитини, її інтелектуального і творчого потенціалу, здібностей, самостійного мислення» [28]; «процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі мас-медіа з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, вмінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки медіатекстів, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки» [29]; «процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації»; медіаосвіта «покликана формувати культуру комунікації, уміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати медіатексти з метою розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних та творчих здібностей» [30]; «засіб формування медіакультури учнів» [1]; «Медіаосвіта розвиває більш відкритих та демократичних педагогів, вона спрямована переважно на групове навчання» [5];

6) **«інструмент впливу на громадськість»**: «Медіаосвіта – один із потужних інструментів профілактики асоціальної поведінки молоді, запобігання шкідливому впливові медіа на молодіжне середовище» [6, с. 16]; «Медіаосвіта в ціннісній системі координат бачиться інститутом громадянського виховання» [6, с. 18];

7) **«громадянське право»**: «Медіаосвіта – частина основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію та інструмент підтримки демократії» [6, с. 6];

8) **«технічні засоби»**: медіаосвіта – «технічні засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації та обміну її між суб'єктом (автором медіатексту) і об'єктом (масовою аудиторією), а саме: друк, фотографія, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні компютерні системи, включаючи інтернет» [22, с. 481];

9) **«інформаційна безпека»**: «Медіаосвіта стає фундаментальною складовою інформаційної безпеки країни, відіграє стратегічну роль у вихованні патріотизму молоді, формуванні української ідентичності» [13];

10) **«ментально-комунікативні процеси»**: медіаосвіта – «процес розвитку в аудиторії критичного мислення на матеріалі медіа і способів використання мас-медіа в особистісному та професійному розвитку» [31, с. 4]; «інтелектуально-комунікативна мережа» [32]; «Медіаосвіта означає критичне мислення (critical thinking), суттєвим елементом розвитку якого є створення учнями власної медіапродукції. Медіаосвіта потрібна для активної участі як в демократичному процесі, так і в процесі глобалізації. Вона має засновуватися на вивченні всіх видів медіа» [7, с. 24–26]; «Медіаосвіта – це, з одного боку, оволодіння сучасними комунікаційними технологіями, а з іншого – формування більш відповідального ставлення до використання цих технологій» [33]; «Медіаосвіта є необхідною передумовою встановлення раціональних комунікаційних взаємозв'язків між суб'єктами комунікації та розвитку особистості загалом: активного споживача інформації – з одного боку та журналіста – з іншого, оскільки саме він є відповідальним творцем сучасного медіапростору» [30];

11) **«ознака демократії»**: «В епоху тероризму та війн XXI століття медіаосвіта молоді стає важливою вимогою демократичного суспільства» [34, с. 3];

12) **«професійна компетентність»**: «Медіаосвіта – складова професійної компетентності психолога в інформаційному суспільстві» [35];

13) **«синтез естетичного та етичного»** [36, с. 45].

Вивчаючи смислове наповнення поняття «медіаосвіта» на основі текстів вітчизняного посібника з медіаосвіти та медіаграмотності [6], ми звернули увагу на багатство дієслівних синтагматичних зв'язків відповідного слова, які характеризують цей феномен як надзвичайно важливий для українського суспільства: *медіаосвіта сприяє збагаченню людей різним культурним досвідом* [6, с. 8]; *медіаосвіта допомагає*

громадянам представляти їхні культури та традиції [6, с. 8]; медіаосвіта **створює** додаткові можливості людям у будь-якому суспільстві та уможлиблює доступ до медіа людям з особливими потребами або економічно неспроможним верствам населення [6, с. 9]; медіаосвіта **відіграє найважливішу роль** у здатності людей оцінювати й реагувати на інформацію про соціальні та політичні конфлікти, війни, природні лиха, екологічні катастрофи [6, с.9]; медіаосвіта **дає** людям **зможу** зрозуміти способи роботи мас-медіа, застосовувані в суспільстві, та опанувати навички з використання цих медіа у спілкуванні з іншими [6, с. 9]; медіаосвіта **дає** людині інструментарій для самозахисту й **учить** критично приймати медіаповідомлення [6, с. 22].

За результатами аналізу найбільш поширених тлумачень поняття «медіаосвіта» доходимо висновку, що в сучасній ціннісній системі координат воно набуває значної ваги, реалізуючи зв'язок із важливими галузями знань, такими як освіта, педагогіка, медіасфера, техніка, право та ін. Медіаосвіта як важлива частина освітнього процесу покликана формувати ціннісні орієнтири в суспільстві, сприяти створенню медіакультури, передусім у молодого покоління. Велика кількість дефініцій, широкий діапазон значень слова *медіаосвіта* та різні варіанти його правопису, що трапляються в опрацьованих джерелах, свідчать про те, що воно знаходиться в стадії адаптації в українській мові і потребує уточнення та лексикографічної фіксації. Виділені в результаті лінгвістичного аналізу семи переконують, що в суспільній мовній свідомості медіаосвіта сприймається як інститут громадянського виховання. Перспективу дослідження вбачаємо в аналізі інших термінів сфери освіти, що з'явилися останнім часом в українській мові.

МЕДИАОБРАЗОВАНИЕ: СЕМАНТИЧЕСКАЯ СПЕЦИФИКА ТЕРМИНА В ЦЕННОСТНОЙ СИСТЕМЕ КООРДИНАТ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

И. Н. Сereбрянская, канд. Филол. наук, доцент
Сумский государственный университет,
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина
E-mail: serebryanska@ukr.net

Статья посвящена анализу семантической структуры понятия «медиаобразование» на современном этапе развития образовательной отрасли. Систематизируются наиболее распространенные его дефиниции, определяются различия в понимании медиаобразования зарубежными и отечественными педагогами, трактуются понятия «медиаобразование», «медиаграмотность» и присущие украинскому языку производные неологизмы. Уделяется внимание родственным понятиям «медиапедагогика», «медиадидактика», «медиакомпетентность», «медиавоспитание»; смысловым связям понятия «медиаобразование» с другими сферами общественной жизни, такими как образование, медиасфера, техника, право и др.; формулированию ценностных ориентиров медиаобразования в современном обществе.

На основе компонентного анализа слова медиаобразование автор приходит к выводам о необходимости уточнения значения термина и его фиксации в лексикографической практике, создает целостное представление о его денотате в языковой картине мира, об общем восприятии медиаобразования как института общественного воспитания.

Ключевые слова: медиаобразование, слово, семантическое значение, ценность.

MEDIA EDUCATION: SEMANTIC SPECIFICITY OF THE TERM IN THE VALUE COORDINATE SYSTEM OF INFORMATION SOCIETY

I. Serebrianska, PhD in Philology, Associate Professor
Sumy State University,
2, Rimskoho-Korsakova St., Sumy, 40007, Ukraine
E-mail: serebryanska@ukr.net

The article deals with semantic structure of the concept "media education" at the present stage of education field. The author has systematized its prevalent definitions, distinguished "media education" and "media literacy" and defined typical Ukrainian derived neologisms. Attention is paid to the related terms "media pedagogy", "media didactics", "media competence" and "media upbringing". The differences in understanding of "media education" by foreign and domestic scientists are identified here. The semantic relationships of the concept "media education" with other spheres of public life such as education, pedagogy, media sphere, engineering, law, etc. are also outlined. The value orientations of media education in modern society are formulated.

Basing on component analysis, the author concludes that media education is an institution of public education in the language public awareness and the term media education needs fixing in the lexicographical language practice.

Key words: media education, word, semantic meaning, value.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рень Л. В. Медіаосвіта як засіб формування медіакультури учнів [Електронний ресурс] / Л. В. Рень // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 115. – С. 208–211.
2. Серебрянська І. М. Поняття «енергозберігаюча освіта» в колі освітньої термінології / І. М. Серебрянська // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Маркетингові комунікації та логістика у сфері технологій енергозбереження в Україні та світі». – Т. 2. – Дніпро, 2016. – С. 59–62.
3. Серебрянська І. М. Термін *вища освіта* та його структурно-семантичний потенціал / І. М. Серебрянська // Українське мовознавство. Міжвідомчий науковий збірник. – Вип. 46/2. – Київ, 2016. – С. 149–155.
4. Серебрянська І. М. Семантична диференціація номінацій осіб, які навчаються / І. М. Серебрянська // Мова та література у полікультурному просторі : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції : Львів, 10–11 лютого 2017 р. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація «Логос», 2017. – С. 85–88.
5. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / В. Іванов, О. Волошенко, Л. Кульчинська. – Київ : АУП, ЦВП, 2011. – 58 с.
6. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко ; за наук. ред. В. В. Різуна]. – Київ : Центр Вільної Преси, 2013. – 352 с.
7. Feilitzen C. von. Media Education, Children's Participation and Democracy // Feilitzen C. von. and Carlsson U. (Eds.) Children and Media: Image, Education, Participation. – Goteborg : UNESCO & NORDICOM, 1999. – P. 24–26.
8. Спринчук Н. О. Медіаосвіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Н. О. Спринчук. – Режим доступу : <http://conf.vntu.edu.ua/eiron/2013/pdf/15.pdf>
9. Media Education. – Paris : UNESCO, 1984. – 211 p.
10. Медіаосвіта [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/>
11. Федоров А. Медіаосвіта школярів: цикл завдань [Електронний ресурс] / А. Федоров // Освіта.ua, 05.03.2008. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/method/technol/1863/05.04.2008>
12. Гуріненко І. Ю. Медіаосвіта як засіб професійної підготовки фахівця цивільного захисту / І. Ю. Гуріненко // Інформаційні та телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. праць / за ред. М. М. Козяра та Н. Г. Ничкало. – Ч. 1. – Львів : ЛДУ БЖД, 2009. – С. 181–184.
13. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні [Електронний ресурс] // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України. – Режим доступу : http://www.ispp.org.ua/news_44.htm
14. Шариков А. В. Медиаобразование: мировой и отечественный опыт / А. В. Шариков. – Москва : Изд-во Академии педагогических наук, 1990. – 66 с.
15. [Кравченко Т. О.](#) Сучасна медіаосвіта як новий етап розвитку освіти / Т. О. Кравченко // [Філософія науки : традиції та інновації](#). – 2015. – № 2. – С. 36–45.
16. Медиаобразование // Российская педагогическая энциклопедия / гл. ред. В. В. Давыдов. – Москва : Большая российская энциклопедия, 1993. – Т. 1. – С. 555.
17. Психолого-педагогический словарь / сост. В. А. Мижериков ; ред. П. П. Пидкасистый. – Ростов : Феникс, 1998. – С. 241.
18. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 206 с.
19. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – Київ : Педагогічна думка, 2001. – 363 с.
20. Медіаосвіта як чинник підвищення якості освіти та засіб протистояння гуманітарної агресії [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1795/>
21. Короченский А. П. Пятая власть? Медиакритика в теории и практике журналистики / А. П. Корченский. – Ростов : Изд-во Ростов. гос. ун-та, 2003. – С. 187–188.
22. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
23. Литвин А. Завдання медіаосвіти в контексті підвищення якості професійної підготовки [Електронний ресурс] / А. Литвин. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pippo/2009_4/Lytvyn.htm
24. Dorr A. Media Literacy / A. Dorr // International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. Eds. N. J. Smelser & P. B. Baltes. – Vol. 14. – Oxford, 2001.
25. Медіаосвіта [Електронний ресурс] // Словник іншомовних соціокультурних термінів. Словопедія. – Режим доступу : slovopedia.org.ua/
26. Потятинник Б. В. Масова журналістська освіта – а чому б ні? / Б. В. Потятинник // МедіаКритика : шоквартальний дайджест електронного журналу. – Л. : ЗУМЦНЖ, 2005. – Ч. 10. – С. 7–10.
27. Masterman L. A Rational for Media Education / L. Masterman // Media Literacy in the Information Age. – New Brunswick ; London : Transaction Publishers, 1997. – P. 15–68.

28. Пензай С. М. Медіаосвіта як процес розвитку й саморозвитку особистості сучасного школяра [Електронний ресурс] / С. М. Пензай // Освіта.ua, 03.11.2014. – Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/43755/
29. Федоров А. Терминология медиаобразования [Электронный ресурс] / А. Федоров. – Режим доступа : <http://www.mediaeducation.ru/publ/fedorov/terminy.htm>
30. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань / І. М. Чемерис // Автореф. ... канд. педаг. наук за спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Київ, 2008. – 24 с.
31. Медіаосвіта соціальних педагогів / Автори-укладачі : Г. Я. Майборода, М. М. Матвійчук. Навчально-методичний посібник. – Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – 90 с.
32. Шабунова А. О. Вплив медіаосвіти на формування особистості в умовах інформаційного суспільства / А. О. Шабунова // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наукових праць. – 2009. – №2(26). – С. 153–157.
33. Жилавская И. В. Медиаобразование молодежной аудитории / И. В. Жилавская. – Томск : ТИИТ, 2009. – 322 с.
34. McMahon B. Relevance and Rigour in Media Education. Keynote Presentation to the National Media Education Conference / В. McMahon. – Baltimore, 2003.
35. Бойко С. Т. Медіаосвіта як складова професійної компетентності психолога в інформаційному суспільстві [Електронний ресурс] / С. Т. Бойко // Вісник психології і педагогіки. – Вип. 9. – К., 2012. – Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua/>
36. Пензин С. Н. Кино и эстетическое воспитание: методологические проблемы / С. Н. Пензин. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1987. – 176 с.

REFERENCES

1. Ren L. (2014) Media Education as a means of formation of students' media culture, *Visnyk Chernigivskogo nacionalnogo pedagogichnogo universytetu. Ser. : Pedagogichni nauky*, Issue 115, pp. 208–211.
2. Serebrianska I. (2016) The concept “energy saving education” in terms of educational terminology, *Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi «Marketingovi komunikaciyi ta logistyka u sferi tehnologij energozberezheniya v Ukraini ta sviti»*, Vol. 2, Dnipro, pp. 59–62.
3. Serebrianska I. (2016) The term *higher education* and its structural and semantic potential, *Movoznavstvo. Mizhvidomchij naukovyj zbirnyk*, Issue 46/2, Kyiv, pp. 149–155.
4. Serebrianska I. (2017) Semantic differentiation of students' nominations, *Mova ta literatura u polikulturnomu prostori : Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi*: Lviv, 10–11 February 2017, pp. 85–88.
5. Media education and media literacy: *brief review* (2011) V. Ivanov, O. Voloshenyuk, L. Kulchynska (eds.), Kyiv, AUP, CzVP, 58 p.
6. Media education and media literacy: *textbook* (2013) V. Ivanov, O. Voloshenyuk (eds.), Kyiv, Centr Vilnoyi Presy, 352 p.
7. Feilitzen C. von. (1999) Media Education, Children's Participation and Democracy, *Children and Media: Image, Education, Participation*, Goteborg, UNESCO & NORDICOM, pp. 24–26.
8. Sprynchuk N. *Media Education in Ukraine: current state and prospects of the development* [Online], Available: <http://conf.vntu.edu.ua/eiron/2013/pdf/15.pdf>
9. *Media Education* (1984), Paris, UNESCO, 211 p.
10. Media education [Online] Wikipedia, Available: <https://uk.wikipedia.org/>
11. Fedorov A. (2008) Pupils' media education: series of tasks [Online], *Osvita.ua*, 05.03.2008, Available: <http://osvita.ua/school/method/technol/1863/05.04.2008>
12. Gurinenko I. (2009) Media Education as a means of professional training of specialists in civil protection, *Informacijni ta telekomunikacijni tehnologiyi v suchasnij osviti: dosvid, problemy, perspektivy*, M. Kozyar, N. Nychkalo (eds.), Part 1, Lviv: LDU BZhD, pp. 181–184.
13. *The concept of media education implementation in Ukraine* [Online], Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Available: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm
14. Sharykov A. (1990) Media education: world and domestic experience, Moscow, Izd-vo Akademii pedagogicheskikh nauk, 66 p.
15. Kravchenko T. (2015) Modern media education as a new stage of education development, *Filosofiya nauky: tradyciyi ta innovaciyi*, #2, pp. 36–45.
16. Media education (1993) Russian Pedagogical Encyclopedia, V. Davydov (ed.), Moscow, Bolshaya rossijskaya enciklopediya, Vol. 1, p. 555.
17. Psychological and Pedagogical Dictionary (1998), V. Myzherykov; P. Pidkasystyj (ed.), Rostov, Feniks, p. 241.
18. Goncharenko S. (1997) Ukrainian Pedagogical Dictionary, Kyiv, Lybid, 206 p.
19. *Pedagogical Dictionary* (2001) M. Yarmachenko (ed.), Kyiv, Pedagogichna dumka, 363 p.
20. Media Education as a factor in improving the quality of education and a means to counter the humanitarian aggression [Online], *National Institute for Strategic Studies. Official website*, Available: <http://www.niss.gov.ua/articles/1795/>
21. Korochenskyj A. (2003) *The fifth power? Media criticism in the theory and practice of journalism*. – Rostov, Izd-vo Rostov. gos. un-ta, pp. 187–188.

22. Education Encyclopedia (2008) Acad. Ped. Sciences of Ukraine, V. Kremen (ed.), Kyiv, Yurinkom Inter, 1040 p.
23. Lytvyn A. *The task of media education in the context of improving the quality of professional training* [Online], Available: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pippo/2009_4/Lytvyn.htm
24. Dorr A. Media Literacy (2001) *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, Vol. 14, N. J. Smelser & P. B. Baltes (eds.), Oxford, 2001.
25. Media Education [Online], *Dictionary of foreign social and cultural terms. Slovopedia*, Available: slovopedia.org.ua/
26. Potyatynnyk B. (2005) Mass journalism education – why not? *MediaKrytyka*, Lviv, ZUMCzNZH, Part 10, pp. 7–10.
27. Masterman L. (1997) A Rational for Media Education, *Media Literacy in the Information Age*, New Brunswick, London, Transaction Publishers, pp. 15–68.
28. Penzaj S. Media Education as a process of development and self-identity of a modern pupil [Online], *Osvita.ua*, 03.11.2014, Available: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/43755/
29. Fedorov A. Terminology of media education [Online], Available: <http://www.mediaeducation.ru/publ/fedorov/terminy.htm>
30. Chemerys I. (2008) *Formation of the professional competence of the future journalists with the means of foreign periodics*, Candidate thesis. Theory and methods of professional education, Kyiv, 24 p.
31. *Media Education of social pedagogues: textbook* (2014) G. Majboroda, M. Matvijchuk (eds.), Cherkasy, FOP Gordiyenko Ye., 90 p.
32. Shabunova A. (2009) The influence of media education on identity formation in the information society, *Visnyk NTUU«KPI». Filosofiya. Psihologiya. Pedagogika*, #2(26), pp. 153–157.
33. Zhylavska Y. (2009) Media education for young audiences, Tomsk, ТИТ, 322 p.
34. McMahon B. (2003) Relevance and Rigour in Media Education, *Keynote Presentation to the National Media Education Conference*, Baltimore.
35. Bojko S. (2012) Media Education as a part of psychologist professional competence in the information society [Online], *Visnyk psykholohiyi i pedagogiky*, Issue 9, Kyiv. Available: <http://www.psyh.kiev.ua/>
36. Penzyn S. (1987) *Cinema and aesthetic education: methodological problems*, Voronezh, Izd-vo Voronezh. un-ta, 176 p.

Надійшла до редакції 3 вересня 2018 р.